

---

határváros

(Részlet)

BURÁNY NÁNDOR

Már másnap este láthattam volna, mekkora bonyodalmat zúdított a nyakamba. Sőt, az öreg Szentmiklósi már reggel gyaníthatott valamit, mert szükségesnek tartotta, hogy figyelmeztessen.

Reggel, mire a kórházba értem, ő már ott volt. Legelőször Lavnál vizitelt le, s azzal fogadott, hogy a beteg hangulata igen jó, úgy látszik, túljutott a krízisen. Kért, hogy tekintettel a körülményekre ne sokat beszéljünk az esetről, kerüljünk el minden fölösleges mendemondát, ami csak árthatna mindannyiunknak. Először nem szóltam erre semmit, de ismételten kérte, s megnyugtattam, egyetértettem vele. Utána az ígért művéséről tárgyaltunk, alaposan fel kell készülnünk, hogy megfelelő szakembereink legyenek, mire megérkezik.

Aztán elmúlt a nap, mint máskor, a többi, s este beültünk a kocsiba, hogy — mint már előbb megbeszéltük — kimenjünk Kardosékhoz. Jó kedvem volt, nem gondoltam az éjszakai kellemetlenségekre, a szilveszterezésen járt már az eszem, jó társaság lesz, a város fele átmegy arra az éjszakára, de nagyot fogunk mulatni! Szükségem van már erre. A fehér Peugeot a köhögős indulás után könnyedén rugózott végig a Bajai úton. Öt perc alatt Kardosék utcájukhoz értünk. Nem hajtottam be, a sarok előtt megálltam a már ismerős parkolóhelyen. Innen gyalog tettük meg az utat a jobb oldali mellékutcába. A Bajai-szőlők felől kutyaugatás hallatszott, tisztán, ahogy csak télen szokott.

— Ki is ez, akihez megyünk? — kérdezi a vendégem, amikor kiszálltunk.

— A Kardos? Iskolaigazgató. Az asszonyok együtt dolgoznak a bankban, tudod, és akkor...

— Kardos? Ismerem én ezt valahonnan? — töprengett.

— Nem tudom. Alattunk járt talán két vagy három évvel. — Távolabbról egy szódáskocsi közeledik. A fehér bajszos öreg szódás kiabálva kínálja a portékáját. Késő volt, nem állította meg senki.

— Kérlek? — kérdezte. Nyilván az öreg kiabálása miatt nem értette, amit mondtam.

— Alattunk járt pár évvel — ismétellem hangosabban. Aztán még hozzátettem: — Kis szemüveges fiú volt, mindig tele viccekkel.

— Tudja, kit vett el? — vette át a szót a feleségem, mint aki unja már a találgatást, s maga akarja a helyes nyomra vezetni. — Azt a gazdag lányt, akinek az a jóképű joghallgató, a Móric Feri udvarolt. Sokáig jártak együtt, s aztán...

— Lehet, hogy emlékszel rá, ő már elég ismert fiú volt — szóltam közbe én is. — Jól úszott, az újságok is írnak róla.

A vendégem hallgatott, akkor még nem kapcsolt. Várakozón, kíváncsian figyeltem az arcát, ahogy összeráncolt szemöldökkel kutat az emlékei között. Láttam, feleségem is lopva őt figyeli, s egy pillanatra mintha össze is találkozna a tekintetük. Mintha áram ütött volna meg, nem tudom már, de lehet, hogy össze is rázkódtam, megint belém nyilallt a gyanú, ami az éjjel is kinzott, amikor a kórházból hazamentem.

— Tudod, az a szőke fiú, akinek már a gimibe ügyei voltak...

— Szőke? Hogy? — Megint nem értett meg, egy pótkocsis teherautó csőrömpölt el mellettünk.

— Igen. Ki is akarták dobni egyszer.

— Ja, várj csak... Móric?... Ugye, Móricot mondtál...

— Sokáig udvarolt ennek a lánynak, aki később Kardos felesége lett — szötte tovább a gondolatot a feleségem, mintha összefogtunk volna, hogy segítsünk neki eligazodni az emlékek között. — Három vagy négy éve jártak már együtt, amikor a lány szülei azt akarták, hogy esküdjenek meg. A fiú nemigen boldogult a vizsgákkal, a szülei meg hallani sem akartak az esküvőről, amíg be nem fejezi az egyetemet, és ki nem szolgálja a katonaságot.

Egymás mellett lépkedtünk a havas járdán. Az asszony középujt. Belénk karolt.

— Emitt meg sokallták már az udvarlást, és félték, hogy majd valami lesz, valami baj — nevetett —, mindenki kitartott a magáé mellett, a fiatalok meg szétmaradtak. A lányt aztán gyorsan férjhez adták, ezt a fiút találták neki, addigra már elvégezte az egyetemet, de alighogy megesküdtek, bevonult katonának, az új asszonyt meg hol itt, hol ott látták a régi szeretőjével.

— Azt mondják, akkor kezdték el csak igazán egymással.

— Az asszony el is akart válni.

— És nem? — A kerítés mögött mérgesen ugatott egy kutya.

— Az öregek közbeléptek. Házat építettek neki. Nagy szegény lett volna.

— Ugyan!

— Nem most volt. Talán tizenöt éve.

— Most nagyon jól élnek. Mindkét helyen van gyerek. Ez iskolaigazgató, amaz, a Móric Feri, a bicikligyárban igazgatóhelyettes.

— S megint összejárnak — nevetett fel ismét az asszonyom. — Majd meglátja, ez is irtó jó pofa. S milyen villájuk van a tengeren!

Megálltunk a kétablakos végház előtt.

Vasrácsos kerítés. Kőoszlopok. Vaskapu. Benyitunk. A kis virágoskertet hó fedi. Az előszoba előtt három lépcső. A lábtörlőn leverjük cipőnkrol a havat.

— Nem maradunk sokáig — mondtam.

— Nem — helyeselt a feleségem —, mi elmegyünk a varrónőhöz, ti addig megbeszélitek.

— Reggel korán kell kelniük — fordultam magyarázón a vendégemhez. Úgy beszéltük meg, hogy hajnalban indulunk Ljubljanába a kocsierért.

Ilyen hangulatban nyitottunk be, nem is sejtve, hogy egy vagy két óra múlva milyen kedvvel fogunk kijönni.

Ami előző éjjel történt — most is úgy látom —, az indította el a lavinát, de ez a beszélgetés volt az, amely talán irányt szabott neki, és engem is magával sodort.

Kardos észre sem vette, hogy vendégei érkeztek. Csak mikor már benyitottunk hozzá, akkor nézett föl a nagy munkából: a tévé-készüléket javította egy tizenéves gyerekekkel.

— Úgy látom, jókor jövünk — mondtam, s emlékszem rá, ahogy körülszimatoltam, erős naftalinszag csapta meg az orrom.

— Hallom, hogy nyílik a kapu, de ki se nézek. Mondom, biztosan a Piri jön.

— Hozom a segítséget.

— Éppen készen vagyunk — nyújtotta a kezét.

— Ne hagyd abba — mondtam.

— Mondom, kész. Csak a hanggal volt baj. — Majd a gyerekhez: — Öcsi, te elmehetsz. Csak nézz be még a galambokhoz. Ott a Jani, mondd neki, hagyja abba, ő is elmehet.

— Piri nincs itthon? — érdeklődött a feleségem.

— Nincs, de — az órájára néz — minden pillanatban jönnie kell.

— Akkor megvárom. Úgy beszéltük meg, hogy együtt megyünk a varrónőhöz.

— Üljetek már le — mutatott a fotelekre. — Mivel kínáljalak meg benneteket?

— Fejezd csak be a munkát. Miattunk ne izgulj.

— Mondom, kész, csak ezt kell még összerakni.

— Majd ő — mutattam a kanadai vendégre —, neki ez a specialitása.

— Mondd, segíthetek valamit? — tegezte le mindjárt.

— Á. Ne. De csakugyan, mit hozzak? Van jó hazai barackpálinkám. Vinjak? Whisky? Vagy inkább sört?

— Majd, no. Ne siess.

— Tudod, hogy én minden alkalmat kihasználok.

Erre mind a négyen felneveltünk.

— Ők már biztosan minden rosszat elmondtak rólam — célozgatott ránk.

— Csak vigyázz, mert látod, Lav is hogy járt.

Lehet, hogy ezt a példát nem kellett volna említenem.

— Nekem attól nem kell félnem — válaszolt magabiztosan.

— Csak ne bízd el magad! — Végignézttem rajta: alacsony, szemüveges, kopasz. Gömbölyű pocakjára nem tudja fölhúzni a nadrágot, hasa alatt csatolja össze a nadrágszíjat.

— Mi történt vele tulajdonképpen? — Ő is leült.

— Nézd, a szívgörcs nem ritka már ebben a korban. A koszorúerek elmeszesednek. A különféle elfajulási folyamatok hatására méz rakódik le, az érfal megmerevedik, az ér keresztmetszete beszűkül, s ezt vér-ellátási zavarok követik. Vagy — tudod, hogy van a tévével is, ha egy-

szer elkezdi pusztulni, akkor egyik baj a másikat éri, hol az egyik, hol a másik alkatrészt kell kicserélni. Itt is, az infarktussal jelentkező fájdalmak, az erős halálfélelem... Szóval, nem szeretnék az ő bőrében lenni.

Azt hittem, hogy ezek a szavak majd szánalmat váltanak ki benne Lav iránt, bár lehet, hogy nem gondoltam erre sem, egyszerűen csak röviden elmondtam neki a betegségét, mit sem törődve azzal, hogy milyen érzést váltanak ki benne szavaim.

— Hát nem árt, ha megtudja, mi a félelem.

— Egy ilyen, ez nem vicc ám! — mondtam, mert meglepett a megjegyzése.

— Az sem volt vicc, amikor valaki a keze közé került. Kíméletlenül bánt vele. Nekem volt szerencsém...

Fölállt, kiment a másik szobába, behozott egy kosár italt.

— Majd én segítek — állt fel a feleségem, s a szekrényből poharakat szedett elő.

— Ja, meg van itt egy kis mákos kalács is — tette az asztalra a tányért —, igaz, már nem egészen friss, tegnapi.

Kardos töltött. Szertartásosan koccintottunk. Egy hajtásra kiitta a pálinkáját. Határozott, gyakorlott mozdulattal.

— Tudod, én sokat mesélhetnék róla. — Leveszi, megtörli a szemüvegét. Ujjai is vastagok a zsírpárnáktól. Erős fekete borosta verte ki az állát. — Mikor ezt az új iskolát építettük. Emlékszem, micsoda öröm volt az nekünk! Mindent szépen kiterveztünk, hol vesszük a bútort, felszerelést, átnéztük az összes létező prospektust, hogy minél olcsóbb és minél jobb vásárt csináljunk, s amikor már mindenben megállapodtunk, akkor hívat ő engem a pártvezetőségbe. Sejtettem, hogy nem valami örömhírt akar velem közölni. Bemegyek hozzá, leülünk, s mindjárt az iránt érdeklődik, hogy halad az iskolaépítés, vannak-e gondjaink, ez egy fontos vállalkozás, a község politikai fórumai nem hagyhatják magára a tanügyet, a maguk ügyének is tekintik, ha valamiben segítségre szorulnák, hát szóljak. Hirtelen nem tudtam mire vélni a meleg érdeklődést, majdnem szégyelltem magam, amiért gondolatban is meggyanúsítottam, s részletesen beszámoltam neki mindazokról az előkészületekről, amiket az iskola sikeres és gyors befejezése érdekében tettünk. Úgy látszik, figyelmesen hallgat egészen addig, amíg a berendezés vásárlásának körülményeihez nem értem. Itt fészkelődni kezdett. Láttam az arcán, hogy valami nem tetszik neki. Egyszer csak, mint aki nem bírja tovább madzaggal, félbeszakított. — Tudod, itt van ez a bútorgyár, mit szólnál, ha velük próbálkoznánk? — Meglepett a kérdése, pedig sejthettem volna előre, hogy ide fog kilyukadni, hiszen hallottam már, hogy a bútorgyár nagyon rosszul áll, tetemes veszteségük van, elbocsátások, kényszerigazgatás, a főszámolást is emlegették. — Nem tudom, mondom, ezek még nemigen csináltak iskolabútort, nem is a legjobb hírben állnak... — Nem hagyta, hogy befejezzem a mondatot, közbevágott: — Nézd, ami a minőséget illeti, nyugodt lehetsz, én magam beszéltem velük, láttam, miket csinálnak, légy nyugodt, hogy nem ajánlanám, ha valamilyen fuser munkáról lenne szó. — Láttam, most már baj, nagy baj lesz, mert ez nagyon feltette magában, hogy keresztülviszi az elgondolását, de én is tudom, mi a dolgom, s mondtam tovább, ismerem már ezt a taktikát, ő félbeszakított, de nem zavartattam magam, ott folytattam,

ahol abba kellett hagynom. — Te jobban tudod, mint én, mondom, hogy mennyi panasz volt rájuk... Megint közbeszólt: — Biztosítalak, hogy abból semmi sem igaz. Magam győződtem meg róla! Legjobb lesz, majd kimegyünk egyszer veled. — Fájni kezdett a fejem, de arra gondoltam, a pénz az én kezemben van, s megkaptam a tantestület felhatalmazását is, hogy egy szlovén gyárral kössöm meg a szerződést, nem kell félnem, hogy rám kényszeríti az akarát, mondtam tovább a magamét: — Mi rengeteg ajánlatot áttanulmányoztunk, tudod, milyen szűkösén jut pénz a tanügynek, gondoltuk, azt a keveset legalább a lehető legésszerűbben használjuk fel... — Egyre csak bólogatott a szavaimra, mintha maradtalanul egyetértene velük, s alig várja, hogy ezt szavakkal is kifejezze: — Eddig így volt — mondja —, de megállapítottuk, hogy ezután nektek is komolyabb támogatást kell nyújtanunk, s szeretnénk, ha az új iskolai felszerelés sem a szegénységünket bizonyítaná. Úgy gondoltuk, ha mindjárt a tervezett összeg duplájába kerül is, de legyen olyan, amilyenek lennie kell, teremtünk rá pénzt, de például szolgáljon majd. — Annyira mondta, annyira belejött, hogy kezdtem elveszíteni a biztosságomat, egyszerűen nem engedte, hogy elmondjam, amit gondolok, hanem kényszerített, hogy fogadjam el az ő elképzeléseit. Érted? Ő kérdezett, kezdetben ő érdeklődött, hogy mi is a helyzet, s aztán gyorsan kitűnt, hogy amit tőlem hallhat, az egyáltalán nem érdekli, nem is akarja meghallgatni, az egész beszélgetést csak azért kezdeményezte, hogy én hallgassam meg őt, s még csak ellent sem mondhattam neki, hiszen amit mondott, hogy ezután többet juttatnak majd a közoktatásnak, hát ennek csak örülni lehetett. Ez ellen nem is tiltakoztam, de sajnáltam azt az időt, amelyet az iskolabútor-prospektusok tanulmányozására fordítottunk, meg félttem is ettől a helyi bútorgyártól, hát újra megpróbáltam elmagyarázni: — Ez nagyszerű lenne — ismertem be —, azt hiszem, valóban végső ideje már, s különösen jó, hogy éppen ennél az új iskolánál fog bekövetkezni a kedvező fordulat. — Érted? Én is próbálkoztam azért egy kicsit a régi taktikával. — De — folytattam — mi mégis ragaszkodnánk ahhoz a szlovén gyárhoz, amellyel már tárgyaltunk is a tantestület felhatalmazása alapján. — Micsoda? Mit beszélsz? — ugrott föl, s láttam, előnti a düh, majd szétrobban, úgy elvörösödik az arca. Ha belegondolok... hát tudod, lett volna okom félni tőle, de... hiába, az, hogy elvégeztem a pártiskolát, hogy sok évig ott voltam köztük, ez rengeteget jelent... De ígyunk is, a jó istenit neki, az embernek kiszárad a torka, annyit beszél, az italtól megmegfeledkezünk. Egyszerűen, nekem esett, s könnyűfalazás nélkül a tudomra adta, hogy amíg ő ül itt, ebben a székben, a pártbizottságban, addig nem hozunk szlovén bútort az új iskolába. A község adja a pénzt, hát nem maradhat közömbös az iránt sem, hogy hogyan költik el. Megengedhetetlen, hogy noha jó bútorgyár van a városban, mi a nagy rendelést egy távoli gvárra akarjuk bízni. Mintha nem tudnánk, hogy a helvi bútorgyár, átmeneti nehézségek miatt, szinte munka nélkül tengődik, a munkások a fizetésüket sem képesek megkeresni, s akkor csak így elszalasszuk az alkalmat, hogy segítsünk rajtuk? — Ide figyelj, holnap elmész hozzájuk, én még ma beszélek az igazgatóval, és megegyeztek. Előadod, hogy mire van szükségetek, ők meg megmondják, mennyibe kerül. Nem kell alkuadni, érted, rajtuk is segítünk, meg ti is megkapjátok, ami kell. — Így kaptuk mi az iskolabútort a helyi bútorgyártól, háromszor olyan drágán fizettük meg, mint

ahogy terveztük, de mind fizette a község, csakhogy segítsen a kény-
szerigazgatott gyáron. S ez még nem is minden. Egy tanév sem múlt el,
jön az altiszt, hogy itt szétesett egy asztal, amott egy szék, de nap nap
után ám. Mondtam én azt mindjárt, gondoltam magamban, hogy nem
lesz ez így jó, hiszen ezek még nem gyártottak iskolabútort, de hát...
— Ezek a gyerekek mindent szétrángatnak — mondtam az altisztnek —,
nézze meg, mit lehet a darabokkal kezdeni. Az altiszt kész volt a válasz-
szal: — Azokkal ugyan semmit, igazgató úr. Nézttem már, mind begyul-
ladt deszkából készítették. Szögelni sem lehet, szétmegy, nem fogja sem-
mi... — Szóval, így jártunk a bútorról — sóhajtott, aztán megint a pá-
linkás üvegért nyúlt, sorba töltött mindegyikünknek.

— Nekem ne — húztam el a poharam.

— Még egyet, no — tartotta elém az üveget —, három a magyaré.

— Soká jön a Piri — jegyezte meg a feleségem.

— Tudod, milyen, ha megáll valahol, akkor ott ragad. Már régen itt
kellene lennie. — Látszott, nem ejti gondba.

— Csak nem ment el a varrónőhöz? Megbeszéltük... — melázott.

— Szóval, így jártál Lavval?

Csak önmagának öntött. A mi poharaink még majdnem tele voltak.

— Nem isztok — mondta szemrehányóan. Aztán fölállt, tántorgó lép-
tekkel a villanykapcsolóhoz ment.

— Ezeket a dolgokat nem is mesélted eddig.

— Nem dicsekedni valók.

Flegmán felbiggyesztette az alsó ajkát, lemondóan legyintett.

— S még ha csak ennyi lenne! De ki győzné azt mind elmesélni. Vagy
még inkább: végighallgatni.

— Tudod, mi volt most a kívánsága?

Miért kérdeztem ezt tőle? Ha nem is voltam tudatában, erre már nem
emlékszem, de nyilván provokálni akartam vele.

— Mi?

— Hogy különszobát adjunk neki.

— S megkapta. — Ezt nem kérdezte. Állította.

— Meg.

— Naná. Majd nem! Nem is lehetne másképp.

— Meg külön ápolónőt. Kávét szolgál majd föl az elvtársaknak, akik
bármikor bejöhetnek hozzá látogatóba.

— Jönnek is, mi?

— Ojjé! Majd biztosan. Hány telefonhívás volt ma is!

— S mi lett volna... — nem fejezte be a gondolatot, hirtelen fölkapta
a fejét, mintha teljesen megfélekedezett volna rólunk. Tágra nyitott, ki-
dülledt szemekkel figyelt, fölállt, az ablakhoz dülöngélt. Ahogy vissza-
fordult, ragyogott a tekintete:

— Megjött — súgta örömmel —, megjött — ismételte megint súgva,
mintha attól tartott volna, hogy ha hangosabban szól, elriasztja a ga-
lambot. Csodálkozva néztünk össze: hogyan vette észre?

Az ajtóhoz ment, mintha nem is dülöngélt volna, onnan visszafordult,
elnézően a szájára tette a mutatóujját.

— Pszt — s becsukta maga mögött az ajtót. Mindhárman az ablakhoz
siettünk.

— Szenvedélyes galambász — mondtam magyarázatként. Emlékszem,

én is halkán, sűgva szűltam, pedig ha meggondolom, semmi ertelme sem volt a fokozott óvatosságnak.

A vendégem mintha nem hallotta volna.

— Valóban, mi lett volna, ha nem teljesítitek a kívánságát? Ha nem adtok neki különszobát?

Tanácsstalanul néztem rá, tagadólag ráztam a fejem, jelezve, hogy erre a kérdésre csak így tudok válaszolni.

— Nem lehet. Érted? Olyan nincs.

— A Szentmiklósi sem tehette volna meg?

— Áh, az öreg — legyintettem lekicsinylűn.

— Neki ugyan mi féltenivalója lehet?

Azt hiszem, zavarba hoztak a kérdései.

Pedig egyszerű kérdések voltak.

Az ember azt hinné, könnyű megfelelni rájuk.

Talán azért nem is gondolkodik rűluk. Inkább csak érzi a feleletet, nem fogalmazza meg. Aztán ha kérdezik, s hogy válaszoljon, szavakba kell űntenie a gondolatát, az ertésűt, akkor dadogni kezd, maga is meglepűdik, hogy nem tud mit mondani.

Így jártam. Gondolkodnom kellett, pedig nem most jutott elűszűr eszembe, amit Szentmiklűsűrűl gondolok. Gyakran adűdűtt rá alkalom, hogy egy-egy eset, konfliktus, viszonyulás kapcsán véleményűt formáljak rűla magamban.

S nemcsak rűla, a magatartásáról volt meg a véleményem. Meg a tűb-biekérűl, sokakérűl.

Ahogy az újabb ęs újabb példákat láttam ęs hallottam erre, úgy nűtt bennem a felhábordás, szűlűrdűlt meg elhatározásom, hogy, nem tűrűdűve a kockázattal, vállalva a kűvetkezményeket, egyedűl jűvűtegyem mások mulasztását.

Csak most látom ezt ilyen tisztán. Neki nem beszéltem így rűla, s amikor Szentmiklűsűrűl azt kérdezte, neki ugyan mi féltenivalója lehet, azon is gondolkodnom kellett. Csak sokára tudtam mondani:

— Ő már ilyen. Nem kockáztat. Magatartás dolga.

— Nem lehet elvárni tűle, hogy kiálljon?

— Félűti a pozicióját. Pedig... — ismételt legyintésűmben ęs ajkbigyűgyesztésűmben benne volt, hogy megalkuvű magatartása miatt lenezem az igazgatűmat.

— Ha most a sarkára állt volna, valóban az állásával játszik?

— Azt hiszem, csak a fűelem tartotta vissza.

— Persze, biztosan volt már pűlda...

— Volt. — Mentegetni próbáltam őt is, magamat is.

— S akkor inkább hallgatnak az emberek.

— Hallgatnak ęs nyelnek. De nem bánom, ha felgyűgyűl, ęn megmondom neki a véleményűm! Bármű történjen is. Ez mégis disznűság!

— Kiűldűznének a világbűl — szűlűlt meg a feleségűm. Ezt már nem állhatta szó nélkül. Láttam, hogy ideges, amiert ilyen sokat késik a barátűnje.

— Nem tudod te, mi minden törtűnt itt. — Sűhajtottam. — Emlékszem a közlekedűsi balesetűre is, őt-hat ęvvel ezelűtt, újűv ęjjelűn, egy nűvel ment, csűszűs volt az út, ő meg elűtte jűcskán ivott, lekanyarodtak az útrűl, neki egy fának, a nű a helyszűnen szűrnyethalt, neki meg kutyabaja, persze, meg kellett nyugtatni a kűzűvűleműnyt, vűrt vettűnk

tőle, s bizonyítottuk, hogy nem volt ittas, nem találtunk alkoholt a véreben, s a baleset egyedüli oka a csúszós úttest.

— Te is bizonyítottad?

— Én írtam alá a bizonylatot.

— S ha nem teszed?

— Te csak ezt kérded. Ki tudja. A negyedik plénum után napvilágra kerültek olyan dolgok, amelyekről az ember egyszerűen nem hiszi el, hogy megtörténtek.

— S ettől félsz?

— Nem félek, csak... Ma más a helyzet, de minek kockáztatni? Nincs értelme, érted?

Az ablaknál álltunk. Kinéztünk a folyosóra. Kardos egy oszlop mögött állt, toporogva figyelte a galambot. Megcsikordult az utcai kapu. Mérgeesen arra fordult. Feleségem kiment az előszobába. Én meg a vendégem az ablaknál maradtunk. Kezünkben a félrehúzott függönyt tartottuk.

Nem Kardosné jött. A kislányt láttuk ellépni az ablak előtt. Kardos nem mozdult az oszlop mellől.

— Nagy nemzetközi versenyeket is szerveznek már. Legutóbb, azt hiszem, Gevgeliából röptették haza a galambokat.

— Ne mondd. Ez nem lehet olcsó mulatság.

— Nem. De nagy összegeket is kap egy-egy galambért.

— Te, mi ez? Érzed ezt a szagot? — kérdezte a vendég.

— Ja, ez — szimatoltam megint körül — naftalin. Tavaly vagy hogy a molyok teljesen összerágták a télikabátját. Azóta mindent benaftalinoznak. Csak előbb kellett volna.

— Én meg nem tudok rájönni, mi lehet — elfordult az ablaktól, elengedte a függönyt. — Az nem sokat ér. Van egy újabb molyirtó szer, várj csak... eulán vagy hogy hívják.

A tévé mellé álltunk, hátul nyitva maradt, a belsejét szemléltük.

A feleségem bejött a kislánnyal, aki rögtön a játékaikhoz ment, hozta elő a babákat.

— Gyere játszani — hívta a feleségem, de ő nem figyelt rá, láttam, ideges és rosszkedvű, de nem segíthettem rajta.

— Gyere, fölöltöztetjük — kérlete tovább a kicsi.

— Én nem várom tovább — mondta, és elment.

— Kulcsod van? — szoltam utána, és bekapcsoltam a tévét.

— Van.

A vendégem egy sarokban álló nagy faragott követ szemlélt. Addig észre sem vettük.

— Ez mi? — tapogatta meg az ujjával.

— Ja, az — néztem én is oda —, tudod, Kardos történész, s egyszer a fejébe vette, hogy ki kellene ásni itt Észak-Bácskában a középkori templomokat. Ezt innen Kőkútról hozta.

— Érdekes dolog lehet.

— Fantasztikus — mondtam lelkesedéssel.

— S mi lett a vége?

— Jól leszidták ezért is. Az öreg pappal akarták közösen csinálni. Az vállalta, hogy beszervezi a hívőket az ásatáshoz.

Enyhén elmosolyodott, úgy láttam, rosszalóan ingatta a fejét.

— Szóval, ezért is leintették?

— Igen. Most a galambokért van oda. Emiatt nem bántja senki. Ne

mosolyogj. Ez nem vicc. Meglátod, micsoda házat rendezett be nekik. — A fejemmel az udvar felé intettem, aztán a dohányzóasztalhoz léptem, a hamutartó peremén elnyomtam a cigarettát, amit a feleségem ott hagyott. Az asztalon újság, az utolsó előtti oldalt olvasta valaki, úgy hajtotta össze. Nagybetűs cím: A him vessző nagyságának hatása a női orgazmusra. Elolvastam magamban, és fölnevettem. — Nézd csak — mondtam, és fölolvastam a címet.

— Nem rossz.

— Te lemérted már?

— Ez az asszonyok dolga. S mit ír? A jó nagy faszi, ez a siker titka?

— A baba nem akar aludni — mondta dühösen a kislány, s összenézünk, hogy megfélekedtünk róla. A tévé reklámműsort sugározott.

Csikorogva nyílt az ajtó. Kardos jött be.

— Elment — leverten lógatta a fejét. — Valami elijesztette.

Még mindig a fejét csóválta, amikor a kislány melléállt, s rángatta a kabátja ujját:

— Apu, hol a mosógépem?

— Pedig ez volt a legszebb nőstényem — folytatta.

— No, apu, hol van?

— De visszajön ez holnap is — kapta föl a fejét reménykedően. — Csak ha hazatalál, biztosan visszajön.

— Vissza hát — legyintettem —, ezen most ne bánkódj. Mesélj inkább egy jó viccet!

— Nincs értelme? — kérdezte a kanadai.

— Minek? — kaptam föl a fejem. — Ja, kockáztatni? — jutott eszembe az előbbi gondolat.

— Azt. Nincs? — kérdezte elgondolkodva, s mintha nagyon fontosnak tartaná, figyelmesen várta a válaszomat.

— Hagyd most — legyintettem, majd Kardoshoz: — Mért nem akarsz mesélni?

Nem volt kedve, a feleségem is visszajött a varrónőtől, Kardosné azonban még mindig nem érkezett haza. Emiatt mindannyian kissé feszélyezve, kellemetlenül éreztük magunkat, igyekeztünk másra terelni a szót, de az asszony távolléte, az emiatt létrejött feszültség mind makacsabban furakodott közénk. Kardos adta a nagyot, mintha nem izgatódná a dolog, de — talán a pálinka hatására — nem tudta leplezni érzéseit, el-elárulta magát.

Kilenc óra körül járt az idő, belátta, hogy nincs mit várnia tovább, le kell fektetnie a kislányt. Átment a gyerekszobába, megágyazott, a feleségem segített neki. A gyerek azonban akaratoskodott, jól érezte magát velünk, nem akart aludni menni.

— Megvárom anyucit — mondta, s nem engedte, hogy vetköztessék.

— Gyere lefeküdni, mert reggel nem bírsz fölkelni — hívta Kardos.

— Még megnézzük a filmet. Még egy kicsit — hízelgett.

— Gyere, vetközzünk szépen — hívta a feleségem is.

— Nem! — vágta ki. Kezét hátrafeszítette, fejét dacosan fölemelte.

— Hogy beszélsz te! — szólt rá az apja. — Majd adok én neked. Egykettő aludni!

— Nem — ismételte meg a tiltakozást.

— Nem? Na megállj csak! — lépett felé fenyegetően.

A kislány megijedt, elfordult, sírni kezdett, de nem akart aludni menni.

— Na, csak nem sírsz mindjárt — csitította a feleségem.

Hagytuk, hadd nézze még egy kicsit a műsort. Úgyis megyünk nem-sokára.

A kanadai vendég megint a sarokban álló faragott követ szemlélte.

— Érdekes ez — csodálta.

— Tizenegyedik század — tájékoztatta Kardos.

— Fantasztikus. Már akkor mi volt itt!

— Csak sejthetjük, hogy mi lehetett. Alig tudunk róla valamit. Te... Te az arcsi templomról nem is hallottál, mi?

— Nem. Hol van?

— Hagyd már azt! — mondtam, mert féltem, hogy ha belekezd a mesebe, sosem hagyja abba. De nem hallgatott rám, már mondta is olyan hévvel, hogy eleve reménytelennek láttam a félbeszakítást.

— Apu, hol a mosogépem? — merészkedett elő a kérdéssel a kislány.

— Keresd meg, no! — akaratoskodott. — Megmutatom a bácsinak.

Az apja inkább a régi köveket akarta megmutatni.

— Hm. Nincs is a világ végén. Itt Bánátban, Törökbecse mellett. Pusztatemplomnak hívják a környékbeliek. Kinn áll a pusztán. Nagy rom. Néhány ottani követ Pesten is őriznek a Nemzeti Múzeumban. Honfoglalás kori faragványokat találtak itt, érted. Könyvet is írtak már róluk. Az egyik kő, úgy ismerik csak, hogy arcsi kő, valamelyik bolgár katonai vezér síremléke lehetett, a művészettörténészek rendkívüli jelentőséget tulajdonítanak neki. Sok mindenben eltér a budai kőfaragóiskolától, bizánci hatás érezhető a motívumain; egyszóval, már akkor, annak a kornak a művészete is kifejezte ennek a mi vidékünknek a sajátos jellegét. Láttam a múzeumban ezt a követ, állsz előtte, órákig el tudnád nézni, talán egy üzenetet vár az ember, anélkül, hogy tudatában lenne annak, egy üzenetet, amelyet a művész küldött az utókor számára, s amelyre azért kell olyan sokáig várni, mert majd ezeréves távolságra van tőlük. Egy jobbát fölemelő papot láthatsz, lejjebb két alaknak csak a fejét, azaz fejüknek egy részét, ez a kő is csak töredék. S még ez a töredék is elkerült innen.

— Lehet, hogy jobb is.

— Ki tudja, mi minden, mekkora kincsek, műértékek szunnyadnak itt még a föld alatt. Szerémségben meg itt Észak-Bácskában is megannyi templomhelyről tudunk. A valamikori roppant gazdagságnak már a romjai is eltűntek. Ami a török előtti időkből megmaradt, az szinte mind a föld alatt rejlik. Megfizethetetlen értékek ezek a számunkra. Létezésünk szempontjából felbecsülhetetlenek. De hát ha egyszer olyan szegények vagyunk, hogy nem jut pénz a kiásásukra!

— Jaj, gyerünk — álltam fel.

— Ne sisessetek már. Mindjárt leteszem a kicsit.

— De. Csak azért jöttünk, hogy a szilveszterezést megbeszéljük.

— Az rendben lesz. A forint nem probléma.

— S a hely? — kezdte a kanadai. — Most már elég késő van.

— Azzal sem lesz baj.

— Őt odaát jobban ismerik a pincérek, mint itthon.

— Ha menni akarunk, akkor gyerünk, mert mindjárt kezdődik a film.

— Itt is megnézhetitek! Majd csak jön most már.

— Dehogy! Megyünk. Reggel korán akarunk indulni. Mondom, megyünk Ljubljanába kocsit venni. Ma szólt egy haverom. Újév után irtó megemelik a forgalmi adót meg a vámot is a nagy kocsikra. Egy ilyen Ford-Capri, amelyet én akarok venni, most öt milcsibe kerül, aztán meg kilencbe. Persze, ez még titok.

— Akkor most hány milliót nyersz?

— Hát. Ha sikerül. Sőt, ha lenne pénzem, most vennék kettőt, újév után az egyiket eladnám, s a másik ingyen maradna.

— Jó isten, annyi pénz! Megéri?

— Nekem meg. Nézd, az olyan kocsi, hogy nekem elég lesz, nem tudom meddig!

— Igaz, te nem hajszolod agyon.

— Te jó isten, micsoda üzleteket csináltok ti — csodálkozott el a kanadai.

— Ó — legyintettem —, kérdezd csak meg őt, mi megy itt a szege-
diekkel. A mieink hozzák az olasz motyót Triesztből, a magyarok jönnek Szegedről, s a szabadkai ócskapiacon...

— No igen — szólt közbe Kardos —, most már mindenki megy. Épp el akartam mesélni, kivel találkoztam a múltkor. Az ősszel jövök ki a nagyáruházból, tudod, a Tiszából, hát ott előtte a padon ül a Halász Sztévó. Délután volt, biztos várta a buszt. Érted? Nem ült be egy cukiba, még egy presszóba se, csak le a padra.

— Tudod — fordultam magyarázóan a kanadai felé —, ő volt itt éven át a magyar kulcs. A szindikátban, népfrentban alelnökösködött. Ilyen ember kellett nekik akkor, soha semmibe nem szólt bele. Asztalos volt a háború előtt, aztán kiemelték, jó fizetés, nagy lakás, s nem kell dolgoznia. Csak bólogatni.

— S mi lett vele? — kérdezte a kanadai.

— Nyugdíjazták valami betegség miatt.

— S most átjár — tette hozzá nevetve Kardos. — Szegedre, magyar szalámiért meg olcsó kínai konzervekért. Mint a többiek.

— Alkalmazkodik a körülményekhez. Mi?

— Hát, de éppen megsajnáltam, érted, szánalmas volt, ahogy ott fáradtan, előrebukva búsult a padon.

— Megesett rajta a szíved, mi? — gúnyolódtam.

Kardos nem válaszolt, csak elhúzta a száját. Mélázón nézett, mintha még mindig Halász Sztévót látná maga előtt a szegedi nagyáruház előtti padon.

— Mesélj inkább egy jó pesti viccet — unszoltam.

— Ó! Szevasztok! — lépett be Kardos felesége.

Meglepetten néztünk felé. Nem vettük észre, mikor az utcai kaput nyitotta.

— Jaj, de vacak idő van. Úgy csúszik. Nem is tudom, hogy is utazunk — mondta gyorsan, hadarva. Kardos nem figyelt a szavaira, csak a csomagot nézte, amit felesége a hóna alatt tartott.

— Hol voltál ilyen sokáig? — kérdezte a feleségem. — Már éppen el akartunk menni.

— Jaj, hagyj, kérlek. Ne is kérdezd — kiment az előszobába, levetette nagykabátját, cipőjét, közben mondta tovább:

— Rettenetes, hogy miket hall az ember. Józsi — fordult felém —, hogy mi megy ebben a kórházban! Mesélik, hogy a szülészetten megint

valami fertőzés történt. Két asszony meg is halt. Borzalom, érted — most a barátnőjéhez beszélt —, emlékszem, én is, amikor én szültem, november huszonkilencedike előtt volt, érted, az orvosok az ünnepekre mind elmentek külföldre, három nap ránk se néztek, a mi szobánkban mindegyikünknek kinyílt a sebe, s aztán még csodálkoztak, hogy nem tudják, mi lehet ez, aztán is, érted, hideg vízzel mosták, meg nem volt közönséges sebbenőcsük sem; a bábákról nem szólva, amit azok csinálnak, az aztán kritikán aluli. Én már tudtam, hogy hogy megy, érted, s vittem magammal pénzt, már nem is tudom, harminc- vagy negyven-ezer dinárt, ötöt mindjárt odaadtam a fiatal ápolónőnek, a többit meg tartogattam a főszülésznőnek, fölfektettek, érted, az asztalra, aztán rám se nézett az öregasszony, de dühített, hogy még csak felém sem jött, hogy a kezébe csúsztassam a pénzt, nyögtem én is, mint a többiek, a szülésznők meg a másik szobában feketéztek, kártyáztak, úgy érzed, hogy mindjárt meghalsz a fájdalomtól, ők meg jókat kacarásznak, s néha átszólnak, hogy jól van, mit óbégatsz annyira, nem tudsz egy kis türelemmel lenni! Hát így kell egy szülő anyával bánni? Egyszer aztán odajött hozzám az öregasszony, átadtam neki a pénzt, attól kezdve nem lehetett rólam lekaparni, érted, valósággal mintha rám ragadt volna, nyöghetnek, jajgathattak a többiek, mintha nem is hallotta volna, állandóan csak velem törődött, aztán meg is szültem gyorsan; mellettem egy asszony úgy erőlködött, majdnem elvérzett, hallottam, kiabáltak, veszekedtek már a többiek, ő nem ment oda, kijelentette, hogy ő megmondta, hogy csinálják, nem érdekli tovább, hívják az ügyeletes orvost, ha kell, és, fiam, nem is ment oda, aztán megérkezett az orvos, és az rendezte, de az is szó nélkül, az sem mert szólni neki semmit.

Mintha mindezt nekem mondta volna, mintha az összes szörnyűség mind az én lelkemen száradna.

Csípőre tette kezét, fejét félreacsapta, úgy nézett rám, kihívó tekintettel várta a válaszomat:

— Na, mit szölsz hozzá?

Nem válaszoltam, a kérdésére is csak tanácstalanul fölhúztam a vállam.

— Nos, mit? — ismételte erélyesebb hangon, előrenyújtott nyakkal. De hirtelen elfordult, hangosan tüszentett.

— Te ott nyögsz a fájdalomtól, ők meg jót röhögnek a másik szobában. Fekete mellett!

— Azt akarod, hogy ők is veled nyögjenek?

Ezt Kardos kérdezte, nyilván ki akarta használni az alkalmat, hogy ellenkezhessen a feleségével, aki az orrát törölgette.

— Majd megtudnám, ha nektek kellene...

— Olyan nagyra vagytok vele — legyintett Kardos.

— Szörnyű, milyen náthás vagyok — mondta a felesége.

— Hát most ezért szülj! — mondta a feleségem.

— De látod — mondta Kardos —, aki meg nem bír szülni, az majd megveszik, annyira odavan! Itt ez a némettanárnő is. Hol nem voltak már. Mit meg nem próbáltak.

— Hogy aztán így bánjanak veled ezek a sintérek! — folytatta a feleségem.

— És látod, csak nem marad állapotos — emeli föl a hangját Kardos.

— Nem az... — szólok közbe — de nincs rendes fölszerelés se... nincs pénz...

Ezzel akartam leszerelni az asszonyokat, de az ellenkezőjét értem el: az ellenérvek valóságos záporát zúdították rám:

— Nincs pénz? — kérdezte gúnyosan Kardosné.

— Ne röhögtesse már! — így a feleségem is.

— Nincs, mi! — megint Kardosné. — És az, hogy a tudógondozó meg az egészségház igazgatója egy-egymilliós jutalmat kapott?! Meg hogy építik nekik a negyvenmilliós villákat! Arra van pénz? Negyvenmilliós! Mikor a pincészetben negyvenezres fizetéseket kapnak az emberek! Tudod, mi az? Abból élnek! Emezeknek meg nem elég a háromszobás lakás. Negyvenmilliós villa kell!

— Jó, de...

— Ne mondd, hogy híres orvosok. Ismerem őket, tudom, kicsodák! Az egészségház igazgatója nem is folytatott orvosi gyakorlatot, mindig igazgatóskodott. Amaz? Az is egy nagyszájú cérna, teledumálja emezeknek a fejét, meg viszik a szociálno igazgatóját Herceg-Noviba, ilyen-olyan szimpóziumokra, és akkor...

— Ennek semmi köze a szülészethez — szakítottam félbe Kardosnét, aki még mindig markában szorongatta a zsebkezdőjét.

— Nincs, ugye? — gúnyolódott.

— Nincs. És különben sem mindenkivel...

— Nem, mi? A Lavval másként — vette át a szót a feleségem.

— Mi van azzal a vén... — tüszentett, aztán kifújta az orrát.

— Mi? Hm — nevetett hangosan a feleségem. — Az éjjel rosszul lett, tudod már, asztmás öregember, fiatal feleség. Sejtetted, hogy annak nem elég havonta egyszer.

— Mi van ebben a csomagban? — kérdezte Kardos mogorván, mintha nem akarna tudomást szerezni felesége kifakadásáról.

— Havonta? Annak? Azt hiszem, naponta is kevés lenne neki egy adag — nevetett Kardosné, most ő nem vett tudomást a férje kérdéséről.

— Ja, és persze, ilyen esetben — folytatta feleségem — kit hívhatnak mást. Éjfél után csöng a telefon, s az öreg, sejtetted, a Szentmiklósi nagy reszketve közli a hírt, s persze elvárják doktor Silbermantól, hogy rohanjon a kórházba. Ott meg ugye, ne is mondjam, milyen bánásmód. Különszoba, külön ápolónő, telefon meg a többi. Fölforgatták az egész kórházat.

— S ezt ő mind?... — nem fejezte be, csak fejével intett felém.

— Lassan már odajutunk, hogy ha szülni akarunk, át kell mennünk Szegedre!

— No, ott ilyen nincs, az biztos!

— S azt mondd, ő rohant ki? — kérdi megint Kardosné.

Zavaromban a zsebembe nyúltam, mintha keresnék valamit. Két Coca-Cola-kupak került a kezembe. Délelőtt ittam, s félretettem. A lányom gyűjti, Spanyolországi utat nyerhet vele.

— Szóval, így — Kardosné szavaiból valóságos gyűlölet áradt. Nyilván mindent tudott a férje ügyeiről, s a bukásáért elsősorban őt, Lavot okolta. De akkor nem volt időm a magyarázatra.

Lesütöttem a szemem.

— No — így a feleségem, jelentőségteljesen felemelte a fejét.

— Te. Téged kitüntettek!

Fölálltam, mintha támadás ellen védekeznek.

— Most már csakugyan mennünk kell. Ha már egy viccet se mesélsz ma.

— Hova? — ugrott fel Kardosné is, a csomagot óvatosan maga mellé tette. — Csak nem haragudtál meg? — kérlelt.

— Áh. Beszéljetelek csak. Majd meglátjátok. — Visszaültem.

— Kapcsoljátok be a tévét. Megy a film.

— Jaj, csakugyan. De hülyék vagyunk — mondta a feleségem, s a csomag felé nyúlt. — Majd én kibontom.

Kardos fölállt, bekapcsolta a tévét.

— Jaj, ettetek ti? Adtál nekik vacsorát?

— Szóval... Légy szíves — nézett figyelmeztetőn, fenyegetően feleségére a házigazda.

— Jaj, istenem, ne haragudjatok, nem jöhöttem előbb...

— Jól van, most legalább vidd el aludni — mutatott a kislányra.

— Anyuci, ezt nekem vetted? — sürgölődött az is a csomag körül.

A tévéből hallani lehetett a hangot, de az ernyőn még nem jelent meg a kép.

— Jé, milyen stramm — feleségem zöld teáscsészéket és tányérokat bontott ki a csomagból. Aztán hirtelen maga elé nézett, szoknyájához kapott, szélét fölhúzta. — Jó isten, megint fölszaladt a szem. Szörnyű! Ezek a harisnyák! Ezt is ma vettem fel először.

— Ezt? ... — kezdte Kardos, de elfordult, elfojtott magában egy káromkodást. Mintha nem karta volna látni a csészéket.

— Mi van a képpel? — kérdezte gyorsan a felesége.

— Csakugyan. Ilyen sokára jön meg?

— Ügylátszik, megint vacakol.

— Mondtam már, hogy vegyünk másikat! — mondta megint a felesége. — Ez örökké el van pusztulva.

— Nem jöttél a varrónőhöz — terelte ismét másra a szót a feleségem.

— Nagyon későn jutottam oda. Mondta, hogy te azelőtt mentél el. Szörnyű ez a nátha — megint az orrát fújta.

— Mesélte, hogy kitolt velem?

— Most már, légy szíves, vidd a gyereket. Látod... — kikapcsolta a tévét.

— Várj no — válaszolt dühösen —, ezt még elmeséli.

— Képzeld, hogy azt a fűzöt, tudod, azt, amit Belgrádban vettem, a fél várost összejártam, mire megtaláltam, azt ő most odaadta a Manyanak. Mondom neki, hát hogy gondolt ilyet csinálni, hát anélkül nem ér semmit az egész ruha. Azt mondja, a Manyi azt mondta neki, hogy én most úgymint megyek Belgrádba, és akkor majd hozok. Képzeld! Eszem ágában sincs elsejéig elutazni, nem is bírnék. És ő, kérlek, odaadja másnak. Nekem egyikük sem szól egy szót se. Tegnap találkoztam a Manyival a városban, de egy szóval sem említette. Hát ez mégis! Engedd meg.

— S most mit csinálsz?

— Nem tudom. Olyan fűzöt itt nem lehet venni. Nekem a ruha kell. De érted, micsoda stósz ez is most, hogy ő is pont olyan ruhát csináltat, mint én! Na, mi van a tévével? — fordult hirtelen a férje felé.

— Semmi. Csak nem jó. Majd holnap...

— Holnap majd elmész és veszel másikat. Mert ezt én kidobom. Ez örökké... — dühöngött ismét.

— Jó, jó, majd megbeszéljük még.

— Na, most már csakugyan megyünk — álltam fel megint ugyanazokkal a szavakkal.

— Én akkor a forintot majd elintézem — mondta a házigazda. Nem marasztalt bennünket.

— Ugyan már, hova rohansz? Csakugyan megharagudtál az előbb? — állt elébem Kardosné.

— Nem. Mondom, hogy reggel korán indulunk Ljubljanába.

— Mennek kocsit venni.

— Akkor téged biztosan érdekel is — kapott az alkalmon az asszony —, az előbb összetalálkoztam egyik diákunknak az anyjával, ő is meg a férje is Németországban dolgozik, talán három vagy négy éve már, a gyerek most ismétli a nyolcadikat, de megint nagyon rosszul áll, karácsonyra hazajöttek, beszélt már az osztályfőnökével is, nem tudja, mit csináljon a gyerekekkel, azt mondják, nem tanul, csak csavarog, szeretnék, hogy az idén befejezné legalább a nyolc elemi, aztán kivinnék magukkal. Irtó el van keseredve, márkát is kínált már szegény, azért mondom, a kocsihoz neked lehet, hogy kell. Tudod, az az autóméchanikus, itt laktak valahol a templom háta mögött...

— De nem fogadtál talán el semmit.

— Ugyan. Mondom, nincs nekem erre pénzem. Azt mondja, nem kell most, majd megadják, ha lesz.

— Borzasztó, érted — fordult a kanadai felé —, hogy hány ilyen szociális eset van! Mindkét szülő kimegy, a gyereket itt hagyják, nem tudsz velük mit csinálni. Még jó, ha a nagyszülők megvannak. Újabban sokan viszik a gyerekeket is. Azt mondják, a bánáti falvakból sokan kivándorolnak Ausztráliába meg Kanadába. Nem találkoztál még velük?

— Igen — lobbant föl Kardosné. — De azért senki a füle botját se mozgatja.

— De ha a Lav elájul, akkor általános a mozgósítás — tromfolt rá a feleségem is.

— Jól van, most mit akartok! — akaratlanul is magamra vezem a célzást. Ha büntudatot érez az ember, akkor szokott ez így lenni. — Most mit akartok?

— Ó, semmit — megint Kardosné, majd gúnyolódva —, jól van így, ahogy van, nem is érdemel mást az, aki szó nélkül eltűr mindent.

— Azt tesznek, amit akarnak! — megint a feleségem, mintha összebeszéltek volna. Az ócsárlásban élték ki magukat.

— Mert nem merik kinyitni a szájukat.

— Jó. Én kinyitom! — néztem rájuk. Majd Kardos felé: — De akkor te józan fejjel is elmondod azt, amit itt ma kitaláltál!

— El én. Én már nem félek semmitől. Engem már nem érhet meglepetés. De mondhatna valamit a Feri is.

— A Feri? A Móric?

— Persze. Nem tudod te, mi megy ott a gyárban. Az, amit meséltem, semmi ahhoz képest!

— Látod, ez jó, beszélnem kell vele is.

— Tegnap találkoztunk. Nagyon el van keseredve.

— El, mi? — néztem rá szánakozóan, egy roncsnak látszott, annyira

kikezdte az ital, aztán mintha haragudnék: — Ez a legkönnyebb: elkeseredni.

Hallgattunk, aztán megismételtem:

— Elkeseredni... s aztán inni!

— Könnyen beszélsz te — nézett rám.

— Könnyen, mi?

Úgy láttam, elszánta magát, hogy kimond rólam valamit, amit eddig magában rejtegetett.

— Gyerünk már — indítványozta megint a feleségem, nyilván el akarta kerülni az összetűzés kellemetlenségét.

— Miért? — folytatta Kardos, és közelebb lépett hozzám. — Miért? Veled igazán semmit sem tehetnek.

— Gondolod?

— Hát nem? Szükségük van rád, bármit csinálsz is, kénytelenek mindent elnézni.

— Azt akarod mondani, hogy nekem nem kellene félnem, én igazán elmondhatnék mindent?

— Hát nem így van?

— Az előbb azt mondtad, te sem félsz semmitől!

— Na jó, de én... érted... mihez kezdhetnék én, ha innen kilöknek? Mihez...

— Már visszatáncolsz? Az előbb még azt mondtad...

A felesége félbeszakított:

— Ugyan, a pálinka beszél belőle.

— Te hallgass! — intette le erélyesen.

— Nézd, én mindent el fogok mondani — tette a vállára a kezem —, de aztán, ha bizonyítani kell, akkor ne hagyjatok szarban. Te leszel a koronatanú!

— Ne félj, apucikám — mondja, s az üvegért nyúl —, de ezt meg kell öntözni! — Remegő kézzel tölt, közben megint visszatér az előbbi gondolatra: — Tudod, azért neked mégis könnyebb. Engedd meg. Mit tehetnek veled? Nincs mitől félned. Legrosszabb esetben fogod magad, és kimeész Németországba. Milyen rossz dolgod lesz, háromszor annyit keresel, mint itt.

— Talán igazad van — mondtam elgondolkodva. Nem tudtam neki maradéktalanul igazat adni. Tény, hogy a vészkijárat megvan, az ember végső esetben kimegy külföldre, de nem lehet ezt természetes megoldásnak tartani. Itt kell maradni. Amit most akarok csinálni, s amit egyáltalán csinálni akarok, annak csak úgy van értelme, ha itt maradok.

Nem tudom, de azt hiszem, nem értette volna meg, amit el akartam mondani. De lehet, hogy tévesen ítélt meg a képességeit. Sokat ivott már nagyon. S előítéleteim vannak az ilyen emberekkel szemben. Ha italt lát maga előtt, akkor nem tud magának parancsolni. Nem értem s nem is becsülöm az ilyen embert.

Akkor egyszerre átcsapott a galambokra:

— Csak visszajöjjön — mondta, és sirt a hangja.

— Visszajön — biztattam. Láttam, a felesége lekicsinylőn végigméri.

— Az volt a legszebb nőstényem. Ha látnád, milyen feje volt!

Szánalmat éreztem iránta, amikor búcsúzóul megszorítottam a kezét, bár gyorsan változtak az érzéseim, a másik pillanatban már az bántott, hogy nem tudok rajta segíteni, de egyben dühös is voltam, amiért eny-

nyire elhagyja magát, beletörődik a sorsába, meg se próbál változtatni rajta.

Bántott ez, de végeredményben egyfajta elégedettséget is éreztem: nem engedem meg, hogy kikészítsenek, bármennyire igyekeznek is a nyakamat törni, mindig talállok magamban annyi erőt, hogy szembezálljak. Azt hiszem, ez a legfontosabb, ezt az erőt megőrizni.

— Szóval, megették a molyok, mondd? — kérdezte a vendégem hazafelé menet, olyan hangon, úgy a gondolataiba merülve, hogy azt hittem, mióta említettem neki, állandóan ezen töprengett.

— Nem megy a fejedbe? — kérdeztem azon nevetve, hogy ez nagy fejtörést okozott neki.

— Hogy nem vette észre? — kérdezte ügyet sem vetve a nevetésemre.

— Észrevette ő — mondtam —, látta, láthatta, hogy ott röpdösnek körülötte, csak biztosan nem vette komolyan. Aztán meg már késő volt.

— Ez rendszerint így van. Későn kapunk észbe.

— Nálunk is van — szólt közbe a feleségem.

— Te is észrevetted? — néztem rá, a mellettem levő ülésen ült.

— Az este láttam először — mondta.

— Pedig mikor a Kardos megjárta, megfogadtuk, hogy nem hanyagoljuk el a naftalinozást.

— Igazán — mondta a vendégem is —, itt van előttek a példa.

— De mikor sosem érünk ár — védekezik a feleségem.

— Csak nehogy majd nálatok is későn legyen!

— Ha nem késő máris. Randa kis állat — csóváltam a fejem.

— Csőndben és kitartóan dolgoznak.

— Fontos, hogy időben intézkedjünk — mondtam elgondolkodva. — Ki kell használni az első alkalmat — folytattam határozottan, de megint Kardos vonakodó, visszakozó szavaira gondoltam, arra, hogy máris hátrálni kezd, pedig még messze van attól az időtől, amikor majd veszélyesnek látszik a dolog. Már ekkor gyanítottam, hogy nem nagyon számíthatok rá, a segítségére. Óvatosnak kell lennem vele, mert csak ilyenkor jár a szája, nyílt kiállásra képtelen. Bántott ez, mert Szentmiklósi figyelmeztetése ellenére is tenni akartam valamit. Erre egyedül képtelen az ember, viszont mihez kezdjen, ha csupa ilyen alak veszi körül...

— Ja, el is felejtettem mondani — szakította félbe gondolataimat a feleségem —, a varrónőmék eladják a házat a tengeren. Szólt, hogy azt mondja, hallotta már, hogy akarunk venni...

— Na! — kaptam fel a fejem kíváncsian. Valóban: annyian vettek vagy építettek már, s mi is régóta beszélünk róla. — De a ko...

A varrónője tengerparti házat nem vettük meg, s másikat sem, noha az elmúlt másfél év alatt a feleségem közben nem egy hallott ajánlattal lepett meg. S ahogy most félig ébren, félig szundikálva gondolkozok és ábrándozok, a villavásárlás emléke hirtelen fölébreszt, majdnem föl-ijeszt: talán most is ilyen ötletet rejteget, tartogat, meglepetésnek szánya.

Megint fölnézek rá: mintha nem lenne olyan szigorú az arca, mint az előbb volt. Vagy csak képzelődöm? Mire vége lesz a műsornak, behozom neki a virágot. Az előszobában hagytam. Ott áll a cserép becsomagolva a sötétben. Csodálatos holland virágot vettem neki. Az üzletben azt mondták, tegnap érkezett, ez az első küldemény. Ha meglátja, leesik az álla a csodálkozástól. Előre látom, ahogy megadón borul a nyakamba,

restelli magát, amiért rosszat föltételezett rólam. Türelmetlenül várom a műsor végét. Előre élvezem a győzelmem. Csak most jövök rá, mi az a még mindig nehéz és szoros rajtam: a karomon az óra. Már ez is nehezemre esik.

Nem tudom fegyelmezni magam, egyik pillanatról a másikra változik a hangulatom. A tévé mellett a fikusznak sárgulnak az alsó levelei. Éppen mondta valamelyik nap, hogy régen megvan már, valami más kellene helyette.

Kiiszom mind a vizem. Nem múlik a szomjam.

Türelmetlenül várom a kvízműsor végét. Magam alá húzom a jobb lábam. Így se jó, visszaeresztem a szőnyegre. Nem tudom, mit akarhatott a párttitkár. Előrehajlok, megmarkolom a poharat. Nem emelem föl. Már üres, de még hideg. Feleségemre nézek. Kíváncsi vagyok, mit fog szólni, ha elmondom neki, amit Lav felesége a házasságukról mesélt. Baloldalt fájni kezd egyik alsó zápfogam. Ma eshetett ki belőle a tömés. A nyelvemmel tapogatom, piszkálom ki belőle az ételmaradékot.

Feleségem talán megérezte, hogy szólni akarok hozzá, egy pillanatra felém fordul. A nyagda asztal, ahogy a lábát leemeli róla, hosszan csikorog.